

ÚSTR se letos zapojí do programu festivalu NeverMore 68

2.7.2026 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ústav pro studium totalitních režimů se letos aktivně zapojí do programu festivalu NeverMore 68, který se věnuje připomínání totalitních režimů, jejich obětí a významu historické paměti. Připraví dva významné programové body festivalu - diskusní panel věnovaný akci Asanace a výstavu „Špioni! Kulaci! Fašisti! Češi a Čechoslováci v hledáčku sovětské tajné policie“.

Akce Asanace: nucená emigrace jako nástroj komunistické moci

Na konci roku 1977 zahájila Státní bezpečnost v reakci na vznik Charty 77 rozsáhlou operaci s krycím názvem Asanace. Jejím cílem bylo donutit představitele politického a kulturního disentu k odchodu z Československa. Komunistický režim označoval své odpůrce za „exponenty kontrarevolučních sil“ a prostřednictvím systematického nátlaku, výslechů, zastrašování či vydírání usiloval o jejich vystěhování.

Akce Asanace představovala jednu z nejrozsáhlejších represivních operací normalizačního období. Její důsledky zasáhly stovky lidí a jejich rodin, narušily osobní i profesní životy a v mnoha případech vedly k nucené emigraci. Rok 2025 přinesl důležitý mezník v podobě přijetí legislativy umožňující odškodnění obětí této operace. Díky tomu se zároveň otevírá prostor pro nové historické poznání a veřejnost se seznamuje s dosud méně známými osudy lidí, kteří byli komunistickou mocí perzekvováni nejen v Praze, ale i v regionech.

Diskusního panelu se zúčastní pamětníci i historici Ústavu pro studium totalitních režimů:

- Jaroslav Hutka, signatář Charty 77 a oběť nucené emigrace
- Květa Princová, signatářka Charty 77 a její mluvčí v roce 1992
- **Jan Synek**, historik ÚSTR
- **Martin Valenta**, historik ÚSTR a moderátor panelu

Panel nabídne nejen osobní svědectví lidí, kteří byli vystaveni tlaku Státní bezpečnosti, ale také nové poznatky vycházející z výzkumu a zpracovávání žádostí o odškodnění obětí.

Výstava připomene československé oběti sovětských represí

Součástí programu festivalu bude také výstava „Špioni! Kulaci! Fašisti! Češi a Čechoslováci v hledáčku sovětské tajné policie“, která představuje unikátní výsledky dlouholetého výzkumu v ukrajinských archivech bývalé KGB. Expozici připravil tým odborníků ve složení **Adam Hradilek**, **Jan Dvořák** a **Anna Chlebina**. Výstava mapuje tragické osudy tisíců československých občanů a krajanů, kteří se v Sovětském svazu stali obětmi politických represí od období bolševické revoluce až po destalinizaci.

Demokratické změny na Ukrajině po roce 2014 umožnily historikům projektu *Čechoslováci v Gulagu* digitalizovat statisíce stran dokumentů sovětských bezpečnostních složek. Tyto materiály dnes představují mimořádně cenný pramen pro poznání mechanismů sovětského teroru. Výstava vznikla ve spolupráci Ústavu pro studium totalitních režimů a Západočeské univerzity v Plzni v rámci programu Ministerstva kultury NAKI III „Databáze pramenů k problematice politických represí vůči

československým občanům a krajanům v SSSR“. Výzkum pokračuje navzdory ruské agresi proti Ukrajině také díky odhodlání ukrajinských archivářů a historiků, kteří i v mimořádně obtížných podmínkách pokračují v ochraně a zpřístupňování archivních materiálů.

Ústav pro studium totalitních režimů svou účastí na festivalu *NeverMore 68* potvrzuje dlouhodobý závazek uchovávat historickou paměť a připomínat osudy obětí nacistických a komunistických represí.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**

FOTO: **ARCHIV NeverMore 68**

<https://www.ustrcr.cz/ustr-se-zapojuje-do-festivalu-never-more>